

34–69%); the proportion of female first and last authorship position in gender mixed articles (per journal; first 13–57%, last 56–75%); the proportion of female authorship of the single-authored articles per journal (25–100%). In generally the gender analysis shows the bigger parity in the representation of female and male authors among the Ukrainian journals than in observed British journals and the findings of earlier researches about the situation in geographical top journals.

Key words: geography journals, content analysis, authorship, collaboration, affiliation, gender analysis.

УДК 371.31+378.38:911

DOI: doi.org/10.5281/zenodo.3750190

Мельникова І.В., Влезько О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ З КАРТОГРАФІЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

У статті наведена методична розробка практичного завдання з географії до теми «Географічна оболонка Землі». Проаналізовано результати його впровадження в коледжі для більш детального розуміння студентами взаємозв'язку між деякими компонентами географічної оболонки на прикладі побудови економіко-географічного профілю місцевості. Дане практичне завдання повністю відповідає вимогам діючої навчальної програми та розвиває практичні навички студентів роботи із картографічними матеріалами, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Стаття містить рекомендації по продуктивній організації навчального процесу враховуючи інноваційні форми роботи з даною віковою категорією студентів. Впроваджуючи дане практичне завдання були враховані можливі ризики, відповідно надані рекомендації по їх недопущенню. Для проведення дослідження були застосовані наступні методи: спостереження, порівняння, аналіз літературних джерел.

Ключові слова: картографічні матеріали, економіко-географічний профіль, практичне завдання.

Постановка проблеми. Впроваджуючи нову навчальну програму з географії для 10-11 класів в Машинобудівному коледжі у 2018-2019 р., викладачі навчального закладу виявили ряд перешкод: відсутність підручників, друкованих зошитів для практичних робіт та їх методичних розробок саме для 11 класу. Дана проблема виникла через ущільнення навчального матеріалу, адже географія в коледжі викладається лише 1 семестр відразу за новою програмою. Як наслідок, були розроблені практичні роботи по програмі 11 класу, створені опорні конспекти для студентів. Тому вкрай актуальною темою дослідження є саме організація роботи студентів коледжу за вимогами діючої навчальної програми з географії, варіація форм даної роботи, пошук оптимальних варіантів співпраці викладача й студентів, наприклад, при вивченні теми Географічна оболонка.

Мельникова І.В., Влезько О.М., 2020.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Article Info: Received: February 27, 2020;
Final revision: April 9, 2020; Accepted: April 28, 2020.

Робота студентів була направлена на більш детальне розуміння зв'язку між окремими компонентами географічної оболонки конкретної території на основі побудови економіко-географічного профілю місцевості. Даний вид роботи якраз направлений на активну роботу з тематичними картами атласу, що частково компенсує брак знань зі школи.

Метою статті є створення методичної розробки практичного завдання до з теми «Географічна оболонка»; дати рекомендації по до впровадження дієвих методів та форм роботи студентів коледжу з картографічними матеріалами.

Виклад основного матеріалу. Змістом навчальної діяльності студентів на заняттях географії в коледжі є постійне закріплення теорії під час виконання завдань практичного характеру [2, 3], що забезпечує формування відповідних рівнів компетентностей, визначених навчальною програмою. Тому, пропонуємо розробку практичного завдання до конспекту заняття (тема Географічна оболонка) по виконанню економіко-географічного профілю місцевості з коментарями та уточненнями для більш детального розуміння особливостей продуктивного засвоєння студентами навчального матеріалу. Створюючи завдання за основу було взято працю [4].

Перед виконанням практичного завдання студенти, по-перше, заздалегідь опрацьовують теоретичний матеріал по даній темі, тому на етапі актуалізації зазначаються деякі уточнення, пояснюється, що являє собою економіко-географічний профіль місцевості. Даний вид роботи студентів якраз відображає застосований прийом у навчальному процесі «Інфографіка». Його суть полягає в графічному поданні даних з тематичних карт атласу призначених для чіткого відображення комплексної інформації. Тим більше, інфографіку студенти створюють вручну за допомогою олівців, маркерів, лінійки і т.д. Більш детально переваги використання вище згаданого прийому охарактеризовано в статті [1].

По-друге, викладач детально пояснює обсяг та очікуваний результат роботи студентів. Обов'язково зазначає, що усі компоненти економіко-географічного профілю повинні повністю відповідати своєму розміщенню на території відповідно до своїх реальних розмірів за масштабом профілю.

Практичне завдання: Створення економіко-географічного профілю місцевості.

1. *Побудова гіпсометричного профілю.*

а) За фізичною картою регіонів Америка та Африка побудувати гіпсометричний профіль місцевості по конкретному градусу довготи чи широти.

б) Даний профіль потрібен для наочного зображення перепаду висот певної місцевості. Горизонтальний масштаб профілю являтиме собою масштаб фізичної карти регіону, а вертикальний потрібно обрати самостійно відповідно до гіпсометричної шкали фізичної карти регіону.

2. Побудова профілю компонентів геосфер географічної оболонки: рельєф, галузей рослинництва, тваринництва, промисловості та видів туризму.

а) Користуючись тематичними картами регіону зробити відповідні профілі по осі «у» гіпсометричного профілю до всієї території.

б) Потрібно правильно перетворити відстані на тематичних картах відповідно до горизонтального масштабу фізичної карти регіону на профілі.

3. Позначення умовних знаків на гіпсометрії та профілях компонентів геосфер.

а) На гіпсометричному профілі треба позначити усі населені пункти (пунсон та назва), гідрографію (назви річок, озер, морів і т. д.), корисні копалини умовними знаками.

б) Відповідно позначки певної місцевості (різними умовними знаками), а саме її протяжність в межах профілю (з певно характеристикою, наприклад території з лучною рослинністю і т. д.) до профілів компонентів геосфер.

в) Розміщення умовних знаків повинно повністю відповідати їх місцезнаходженню на території. Після того як буде створено комплексний економіко-географічний профіль варто зробити легенду до нього.

4. Коротка характеристика закономірностей розміщення населення на досліджуваній території.

а) За картами атласу зазначити про особливості щільності населення на досліджуваній місцевості залежно від природних умов території та просторового розміщення галузей господарства відповідно до природних ресурсів місцевості.

Зробити висновок до практичного завдання: коротко охарактеризувати перспективи економічного розвитку території по конкретному градусу широти або ж довготи на основі аналізу інформації з економіко-географічного профілю та відповідно останнього пункту завдання.

Таким чином, за результатами даної форми роботи у кожній академічній групі виникали одні і ті ж проблеми. А саме, брак знань зі школи про роботу із географічними картами, масштабами, умовними знаками, можливістю встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Частково дана проблема була ліквідована на початку вивчення курсу Географія: регіони та країни, але внаслідок власної відповідальності та розумових здібностей не всі студенти докладали максимум зусиль для опанування теорії та її практичного застосування. Не залежно від фахового спрямування в кожній академічній групі близько 20-25% студентів, які без консультації викладача виконали завдання на високому рівні

Варто зазначити, що дане практичне завдання являлося підвищеної складності, адже розраховане практично на весь час заняття й передбачає попереднє вивчення тем по господарству регіонів світу та самостійного опрацювання теми «Географічна оболонка». Консультація викладача на занятті полягала лише в

особливостях побудови економіко-географічного профілю та мотивувала на створення причинно-наслідкового зв'язку між окремими компонентами географічної оболонки у вигляді кінцевого результату практичного завдання.

Для унеможливлення списування студенти працювали за варіантами по різних градусах довготи та широти регіонів Америка й Африка. Практичне завдання виконували виключно за атласом та навчальним підручником по новій діючій програмі з географії. Форма роботи студентів на занятті була індивідуальною, відповідно до їх теоретичної, психологічної готовності до заняття, та власного темпу роботи. Варто зазначити, що плануючи заняття були враховані всі ризики стосовно продуктивності роботи студентів, тому й оцінювання практичного завдання було відповідно до виконаного обсягу робіт та їх вірності.

Висновки. Отже, плануючи заняття з розвитком практичних умінь студентів роботи з географічними картами викладачі коледжу враховують як індивідуально-психологічні, вікові особливості студентів, так і їх шкільну підготовку, тому рівень складності завдань, методи й форми роботи постійно варіюються, як приклад, розробка охарактеризованого практичного завдання. Для результативної роботи студентів із картографічними матеріалами при виконанні різноманітних практичних завдань варто попередньо напрацювати той базовий мінімум, який дає можливість під час роботи практично не виділяти час на розрахунки з масштабами карт, побудовою гіпсометричної шкали, поясненням різних умовних знаків та способів їх позначень, мінімального розуміння причина – наслідок, наприклад великі поклади рудної сировини на місцевості – розвиток металургії і т. д. Тому, нашим завданням постала мотивація студентів до отримання не тільки успіхів у вивченні предмету, а й отримання базового обсягу знань для того щоб мати практичне використання їх у повсякденні та відповідно скласти ЗНО з географії.

Література

1. Данильченко О. С., Ткаченко Н. М. Використання інноваційних методичних прийомів на уроках географії / О. С. Данильченко, Н. М. Ткаченко // *Наукові записки СумДПУ імені А.С.Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. 219 с.
2. Навчальна програма з географії для 10-11 класів (Рівень стандарту) «Затверджено Міністерством освіти і науки України» (Наказ МОН України від 23.10.2017 № 1407) - 25 с.
3. Пугач А. С. Впровадження STEM-освіти на уроках географії / А. С. Пугач, О. Г. Корнус // *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2018. Вип. 9. С. 225-230. DOI: 10.5281/zenodo.1229624
4. Сюткін С. І. Регіональна економічна і соціальна географія : робочий зошит для самостійної роботи студентів. Частина 2. Африка, Америка та Австралія з Океанією. Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. 40 с.

Summary

Melnykova I.V., Vlezko O.M. **Features Organization of Work at the College Students with Cartographic Materials.**

The article presents a methodical development of a practical task in geography to the topic Geographic cover of the Earth. The results of its implementation in college are analyzed for a more

detailed understanding by students of the relationship between some components of the geographical envelope, as an example of building an economic and geographical profile of the area. This practical assignment fully meets the requirements of the current curriculum and develops students' practical skills in working with cartographic materials, ability to establish cause and effect relationships. The article contains recommendations on productive organization of the educational process, taking into account innovative forms of work with this age category of participants of the students. In planning the implementation of this practical task, the possible risks were taken into account, and recommendations were given accordingly on their avoidance. The following methods were used for the study: observation, comparison, analysis of literary sources.

Keywords: cartographic materials, economic and geographical profile, practical task.

УДК 373.11.33:502

DOI: doi.org/10.5281/zenodo.3824611

Мовчан В.В.

ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОГО ВПЛИВУ ПРИРОДНИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ ГІДРОЛОГІЧНОГО РЕЖИМУ РІЧОК, ЯК НАПРЯМ КРАЄЗНАВЧО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЛЯНКИ РІЧКИ ХОРОЛ В ПІВНІЧНІЙ ЧАСТИНІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті розглядається значення науково-дослідницької діяльності учнів, як одного з напрямків розвитку шкільного географічного краєзнавства. Наводяться приклади результатів досліджень учня одного із закладів загальної середньої освіти Ростислава Гречки. Учень аналізує причини зниження рівня води річки Хорол в середній течії. Описано вплив природних чинників на гідрологічний режим цієї річки. Створено порівняльні графіки, де показано зв'язок між кліматичними чинниками на рівнем води в річці. Використовуючи космічні знімки, охарактеризовано роль різних типів природних геосистем у формуванні водності річки.

Ключові слова: географічне краєзнавство, дослідницька робота, річка Хорол, кліматичні чинники, рівень води.

Постановка проблеми. На перший погляд, розвиток шкільного краєзнавства в системі географічної освіти займає чільне місце в професійній діяльності педагога. Дійсно, в багатьох навчальних закладах діють гуртки відповідного спрямування, учні під керівництвом наставника беруть участь в різноманітних туристсько-краєзнавчих акціях та конкурсах, проводяться дослідження, екскурсії, експедиції. Проте, незважаючи на здавалося б значний обсяг діяльності, досить часто краєзнавча робота має хаотичний та безсистемний характер і зводиться до естетичного сприйняття навколишнього середовища та відпочинку на природі. Звичайно ж, ніякого негативу в цьому немає. Але потрібно пам'ятати, що географічне краєзнавство – це вивчення взаємозв'язків природних і соціаль-

Мовчан В.В., 2020.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Article Info: Received: March 27, 2020;

Final revision: April 29, 2020; Accepted: May 8, 2020.